

Інститут обдарованої
дитини
НАПН України

СИЛАБУС
навчальної дисципліни за вибором аспіранта

«ДІАГНОСТИКА ОБДАРОВАНОСТІ»

Рівень вищої освіти	третій (освітньо-науковий)
Спеціальність	011 «Освітні, педагогічні науки»
Спеціалізація / освітньо-наукова програма	«Освіта та розвиток обдарованої особистості»
Компонент освітньо-наукової програми	Навчальна дисципліна за вибором аспіранта
Курс/Семестр	2 курс, 4 семестр
Обсяг дисципліни, кредити ЄКТС/загальна кількість годин	3 ЄКТС /90 год.
Вид занять	Лекційні, семінарські
Мова викладання	українська
Форми поточного та підсумкового контролю	Усне опитування, виконання індивідуального науково-дослідного завдання, залік
Викладач	Мельник Марина Юріївна, кандидат педагогічних наук, завідувачка відділу діагностики обдарованості E-mail: maryna.melnyk@ukr.net
Консультації	Здійснюються за запитом здобувачів
Анотація дисципліни	Дисципліна «Діагностика обдарованості» є вибірковою в структурі базової педагогічної освіти і поряд з іншими курсами закладає основи професійної підготовки здобувачів освіти ОП «Освіта та розвиток обдарованої особистості». Робочою програмою дисципліни передбачається ознайомлення аспірантів з основними принципами діагностичної роботи з урахуванням специфіки обдарованої особистості; надання аспірантам професійних знань зі структури та особливостей організації діагностичної роботи з обдарованими здобувачами освіти; формування глибоких знань щодо методів ідентифікації та вимірювання індивідуально-психологічних особливостей обдарованої особистості; формування умінь та навичок планування, організації та проведення діагностичної роботи та аналізу її результатів, роботи з науковою та методичною літературою; розвиток уявлень і переконань аспірантів щодо вагомості діагностичної роботи.
Мета викладання дисципліни	Метою дисципліни є ознайомлення аспірантів із особливостями здійснення психодіагностичної роботи та формування навичок проведення психодіагностичного дослідження особливостей обдарованої особистості.

<p>Програмні компетентності</p>	<p>Інтегральна компетентність (ІК):</p> <p>ІК-1. Здатність продукувати нові ідеї, розв'язувати комплексні проблеми у галузі освітніх, педагогічних наук та/або дослідницько-інноваційної діяльності, застосовувати методологію наукової та педагогічної діяльності, а також проводити власне наукове дослідження, результати якого мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення.</p> <p>Загальні (ЗК):</p> <p>ЗК-3. Здатність до формування, абстрактного мислення, критичного аналізу та синтезу, оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей / креативності при вирішенні дослідницьких і практичних завдань.</p> <p>ЗК-4. Здатність проводити дослідження на відповідному вимогам науки рівні, розробляти та управляти науковими проектами.</p> <p>ЗК-5. Здатність виявляти, ставити та вирішувати проблеми науково-педагогічного характеру.</p> <p>ЗК-6. Здатність застосовувати сучасні інформаційні технології в науково-педагогічній діяльності.</p> <p>Спеціальні (СК):</p> <p>СК-1. Здатність здобувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості.</p> <p>СК-2. Здатність дотримуватись етики досліджень / принципів, вимог щодо академічної доброчесності в наукових дослідженнях та науково-педагогічній діяльності.</p> <p>СК-3. Здатність розробляти і застосовувати методологію, визначати стратегію і план дій дослідження та моделювати, реалізовувати і розвивати процес вирішення нових наукових педагогічних проблем і задач в області обдарованості.</p> <p>СК-5. Здатність застосовувати якісні та кількісні методи при проведенні наукових педагогічних досліджень в галузі обдарованості / обдарованості особистості.</p> <p>СК 11. Здатність до продукування нових ідей та розв'язання комплексних програм в галузі дослідницько-інноваційної діяльності, апробації результатів наукового дослідження, їх поширення та впровадження у педагогічну практику на регіональному, національному та міжнародному рівнях.</p>
<p>Програмні результати навчання</p>	<p>ПРН 1. Вміти демонструвати системний науковий світогляд; володіти сучасними теоріями і концепціями в області педагогіки обдарованості та психології обдарованої особистості, професійною етикою; демонструвати загальний культурний кругозір; нести відповідальність за особистий професійний розвиток.</p> <p>ПРН-3. Вміти застосовувати знання щодо інформаційних технологій, використовувати ці технології в науковій, освітній і професійній діяльності; розумітись в базах даних та інших електронних ресурсах, спеціалізованому програмному забезпеченні у науковій та навчальній діяльності, критично ставитись до отриманої інформації.</p> <p>ПРН-4. Вміти здійснювати систематичний огляд, системний аналіз, креативний дослідницький синтез нових знань та складних ідей, їх критичне осмислення й усвідомлення для проведення педагогічних досліджень; вміти розробляти та реалізовувати проєкти, включаючи власні дослідження, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання і професійну практику та розв'язати значущі педагогічні проблеми; вміти приймати стратегічні рішення; оцінювати ризики; виявляти лідерство та повну автономність і відповідальність під час їх реалізації.</p> <p>ПРН-6. Вміти ставити науково-педагогічні проблеми, обґрунтувати їх новизну, розробляти й удосконалювати категоріальний апарат педагогічних досліджень формулювати мету, завдання і гіпотезу дослідження, створювати програму (теоретичного, експериментального)</p>

педагогічного дослідження та реалізовувати її; системно оцінювати результати науково-дослідної роботи; формулювати висновки і складати рекомендації для практичного впровадження її результатів у дослідницько-педагогічну практику та систему вищої освіти; визначати перспективи подальших досліджень.

ПРН-8. Вміти застосовувати глибинні знання у галузі обдарованості / обдарованості особистості, за якою здобувач вищої освіти проводить дослідження; засвоювати основні концепції в практичній педагогічній діяльності, вирішувати теоретичні і практичні проблеми; оволодіти термінологією з досліджуваного наукового напрямку.

ПРН-9. Знати принципи планування наукових досліджень та вимоги академічної доброчесності в освітній галузі; дотримуватися етичних норм, доброчесності та авторського права в проведенні наукових досліджень щодо обдарованості, презентації їх результатів в організації освітньої і професійно-педагогічної діяльності.

ПРН-12. Вміти вибирати і доречно використовувати теоретичні (якісні) і релевантні критеріям і показникам емпіричні методи та технології педагогічного дослідження; застосовувати методи діагностики обдарованості, технології та методи статистичної обробки емпіричних даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційні системи; вибирати або створювати ефективні методики емпіричного педагогічного дослідження відповідно до критеріальних показників наукової розвідки у сфері обдарованості.

Структура навчальної дисципліни за вибором

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
		Л.	Пр. (сем.)	Інд.	С.р.
1	2	3	5	6	7
Тема 1. Психодіагностика обдарованості як наука та як практична діяльність	9	2	2		5
Тема 2. Методи діагностики обдарованості	16	4	2		10
Тема 3. Діагностика здібностей та інтелекту	14	2	2		10
Тема 4. Методи дослідження креативності особистості	9	2	2		10
Тема 5. Методи дослідження особистісних особливостей обдарованої особистості	14	2	2		5
Тема 6. Діагностика емоційно-вольової та мотиваційної сфер особистості	14	2	2		10
Тема 7. Психодіагностика міжособистісних стосунків	14	2	2		10
Усього годин	90	16	14		60

Зміст навчальної дисципліни за вибором

Тема 1. Психодіагностика обдарованості як наука та як практична діяльність

Історія розвитку психодіагностики обдарованості. Соціальні та етичні аспекти психодіагностики обдарованості. Галузі практичного застосування знань з психодіагностики обдарованості. Структура діагностичного процесу. Професійно-етичні норми психолого-педагогічної діагностики обдарованості.

Тема 2. Методи діагностики обдарованості.

Загальна характеристика методів ідентифікації обдарованості.

Принципи і можливості використання спостереження в діагностиці обдарованості.

Опитування та опитувальники у структурі психолого-педагогічної діагностики обдарованості.

Ідентифікація обдарованості за допомогою експертної оцінки.

Тести та тестування у структурі психолого-педагогічної діагностики обдарованості.

Віковий аспект психодіагностики обдарованості. Діагностичні можливості методів ідентифікації обдарованих. Оцінки проявів обдарованості учнів дошкільного, молодшого шкільного, підліткового та старшого шкільного віку. Прогнозування розвитку обдарованості.

Тема 3. Діагностика здібностей та інтелекту.

Тести інтелекту (тест «Структури інтелекту» Д. Векслера, тест «Структури інтелекту» Р. Амтхауера, тести інтелекту Г. Айзенка, «Культурно-вільний тест інтелекту» Р. Кеттелла, «Прогресивні матриці» Дж. Равена, Шкільний тест розумового розвитку (ШТУР), абітурієнтів і студентів тест розумового розвитку (АСТУР). Мюнхенська тестова батарея обдарованості. Обмеження тестів інтелекту, помилки їх інтерпретації.

Тести здібностей (Батарея загальних здібностей (ГАТБ), Батарея диференційних здібностей (ДАТ)).

Тести візуальних, моторних, технічних, професіоналізованих здібностей.

Тема 4. Методи дослідження креативності особистості. Тести креативності (Тестова батарея для діагностики креативності Дж. Гілфорда-Е. Торренса, Тести креативності Ф. Вільямса, Тест креативності Е. Торренса, методика креативного поля Д. Богоявленської, тест VAST).

Діагностика художньої обдарованості.

Діагностика творчої обдарованості.

Діагностика естетичної обдарованості.

Тема 5. Методи дослідження особистісних особливостей обдарованої особистості.

Класифікації особистісних опитувальників. Багатофакторні особистісні опитувальники (Мінесотський багатоаспектний особистісний опитувальник (MMPI), Багатофакторний особистісний опитувальник 16PF Р. Кеттелла, Особистісні опитувальники Г. Айзенка (EPI, EPQ, PEN), П'ятифакторний особистісний опитувальник (Big five), Каліфорнійський психологічний опитувальник Дж. Гоуха, Фрайбургський особистісний опитувальник Й. Фаренберга, Х. Зелга, Р. Гамплера, стандартизована методика дослідження особистості Л. Собчик), Індикатор типів Майєрс–Бріггс).

Взаємозв'язок типу особистості та обдарованості. Дослідження спрямованості особистості. Інтереси, нахили. Діагностика ціннісних орієнтацій, методики М. Рокича, СЖО Д. Леонтєва.

Діагностика чинників, що стимулюють (або гальмують) реалізацію потенціалу обдарованої особистості.

Методи дослідження пізнавальних психічних процесів (уваги, сприймання, мислення, пам'яті, уяви). Діагностика когнітивних стилів.

Діагностика академічної обдарованості.

	<p>Діагностика спеціальних видів обдарованості (психомоторна, лінгвістична, технічна).</p> <p>Тема 6. Діагностика емоційно-вольової та мотиваційної сфер особистості.</p> <p>Методики діагностики волі, вольових якостей особистості. Методики діагностики емоційних станів. Діагностика емпатії. Оцінювання рівня домагань.</p> <p>Прямі та проєктивні методи діагностики мотиваційної сфери особистості. Методики вимірювання мотивації досягнення; методики незавершених речень. Діагностика рівня домагань. Робота з тестом А. Мехрабіана, шкалою оцінки мотивації схвалення (Д. Крауна, Д. Маслоу), моторною пробою Шварцландера.</p> <p>Вивчення емоційного інтелекту.</p> <p>Тема 7. Психодіагностика міжособистісних стосунків.</p> <p>Особливості психологічного вивчення групи. Методики діагностики міжособистісних стосунків. Соціометрія, референтометрія. Методики спостереження та експертної оцінки.</p> <p>Особливості діагностики комунікативної обдарованості.</p> <p>Діагностика організаційної обдарованості.</p> <p>Діагностика лідерської обдарованості.</p>
<p>Контроль і оцінювання результатів навчання</p>	<p>Принципи, критерії, процедура та шкала оцінювання</p> <p><i>Основними принципами</i> оцінювання результатів опанування навчальної дисципліни за вибором є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – об’єктивності (оцінка має відповідати істинній якості та кількості засвоєних знань, компетентностей і результатів навчання); – прозорості (максимальній ясності та відкритості процедури, критеріїв і шкал оцінювання результатів навчання); – систематичності (перевірка якості опанування навчальної дисципліни здійснюється систематично, за кожною темою); – дієвості (корекція та вдосконалення, за потреби, компетентностей і результатів навчання відповідно до вимог освітньо-наукової програми); – індивідуального підходу (об’єктивна і справедлива оцінка відповідно до зусиль, затрачених здобувачем PhD, дотриманням ним вимог академічної доброчесності та реальних результатів навчання); – педагогічного оптимізму (зорієнтованість оцінювання на пошук особистісних ресурсів здобувача PhD у контексті успішного опанування навчальної дисципліни, стимулювання нових досягнень у навчальній роботі). <p><i>Основними критеріями</i>, що характеризують рівень компетентності здобувача PhD при оцінюванні результатів поточного та підсумкового контролів, є:</p> <ul style="list-style-type: none"> – повнота і вчасність виконання всіх видів навчальної роботи, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни; – глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих літературних джерелах; – характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); – вміння застосовувати теоретичні положення в практиці професійної діяльності під час розв’язання індивідуально-дослідницьких завдань, здійснювати аналіз ситуацій педагогічної взаємодії з метою її вдосконалення та корекції. <p>Оцінювання результатів навчання аспірантів здійснюється за 100-бальною шкалою, шкалою ECTS та національною шкалою.</p>

Розподіл балів, які отримують аспіранти

T1*	T2	T3	T4	T5	T6	T7	ІНДЗ **	Разом
10***	10	10	10	10	10	10	30*** *	100

Примітка: * T1, T2 ... T7 – теми.

**ІНДЗ – індивідуальне навчально-дослідне завдання.

***10 – максимальна сума балів, яку можна набрати за тему.

****30 – максимальна сума балів, яку можна набрати за виконання ІНДЗ.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою для заліку
90-100	A	Зараховано
82-89	B	
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	
35-59	FX	не зараховано з можливістю повторного складання
01-34	F	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Політика навчальної дисципліни за вибором

Політика щодо академічної доброчесності

Учасники освітнього процесу у своїй академічній діяльності мають дотримуватись академічної доброчесності з усіх питань цього курсу; посилаються на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримуватись норм законодавства про авторське право і суміжні права; дотримуватись загальноприйнятих морально-етичних норм і правил поведінки.

Порушення академічної доброчесності тягне за собою академічну відповідальність.

Політика щодо відвідування занять

Відвідування лекцій та семінарських занять з курсу є обов'язковим, воно забезпечує краще розуміння матеріалу, дає можливість простежити зв'язок між теоретичною інформацією та її прикладним аспектом, сформулювати систему знань та ґрунтовно підготуватись до заліку та іспиту.

За об'єктивних причин (хвороба, стажування тощо) навчання може відбуватись індивідуально (в он-лайн формі за погодженням із викладачем навчальної дисципліни).

Політика щодо термінів виконання завдань і перескладання

Відтермінування здачі завдань самостійної роботи (презентація, реферат, есе), у випадках вагової причини, може бути дозволене за умови надання необхідної документації.

Відтермінування складання заліку та іспиту у випадку вагових причин та їх документального підтвердження може бути дозволене за умови погодження у науково-організаційному відділі Інституту.

Проведення навчальних занять, терміни та умови виконання навчальних завдань можуть бути адаптовані до запитів здобувачів освіти із документально підтвердженими особливими потребами. Відповідальністю здобувача освіти залишається вчасне надання таких документів.

	<p>Політика щодо правил поведінки на заняттях Аспіранти беруть активну участь у всіх видах діяльності на заняттях, виконують навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми, активно включаються і за потреби ініціюють спільну (групову роботу) під час семінарських занять. Спілкування учасників освітнього процесу відбувається на засадах партнерських стосунків, взаємодопомоги, толерантності та взаємної поваги.</p>
<p>Інформаційне забезпечення</p>	<p style="text-align: center;">Рекомендована література</p> <p style="text-align: center;">Основна:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поліщук С.А. Методичний довідник з психодіагностики. Київ: Університетська книга, 2019. 442 с. 2. Туриніна О. Л. Методологія та методи психологічного дослідження: навч.-метод. посіб. / О. Л. Туриніна. — Київ : ДП “Вид. дім “Персонал”, 2018. — 206 с. 3. Чала Ю.М., Шахрайчук А.М. Психодіагностика: навчальний посібник / Ю.М. Чала, А.М. Шахрайчук. — Харків: НТУ «ХП», 2018. — 246 с. 4. Groth-Marnat G. Handbook of Psychological Assessment (6th ed.). New York: Wiley, 2016. – 928 p. 5. Kellerman H., Burry A. Handbook of Psychodiagnostic Testing (4th ed.). – New York: Springer-Verlag, 2007. – 202 p. <p style="text-align: center;">Додаткова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Антонова О. Є. Обдарованість: досвід історичного та порівняльного аналізу : монографія / О. Є. Антонова. – Житомир: Житомир. держ. ун-т, 2005. – 456 с. 2. Діагностика самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2020. – 36 с. 3. Діагностика креативності у профорієнтаційній роботі : методичні рекомендації / Н. А. Бельська, М. Ю. Мельник, М. М. Новгородська. – Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2021. – 72 с. 4. Психологічна діагностика обдарованості: монографія / [Р. О. Семенова, Д. К. Корольов, М. О. Мельник та ін. ; за ред. Р. О. Семенової]. – Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2012. – 172 с. 5. Терлецька Л. Г. Шкільна психодіагностика / Л. Г. Терлецька. – К.: Редакції загально педагогічних газет, 2003. – 120с. 6. Goldstein S., Princiotta D., Naglieri J. A. Handbook of Intelligence. NY: Springer-Verlag, 2015. – 498. 7. Groth-Marnat G. Handbook of Psychological Assessment (6th ed.). New York: Wiley, 2016. – 928 p. 8. Hersen M. H., & Turner S. M. (Eds.). Diagnostic Interviewing (3rd ed.). New York: Kluwer Academic Publishers, 2003. – 460 p. 9. Kellerman H., Burry A. Handbook of Psychodiagnostic Testing (4th ed.). – New York: Springer-Verlag, 2007. – 202 p. <p style="text-align: center;">Інформаційні ресурси:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. tests.iod.gov.ua – психодіагностичний програмний комплекс Інституту обдарованої дитини. 2. https://journals.sagepub.com/home/jpa – Journal of Psychoeducational Assessment. Статті по психодіагностиці. 3. https://journals.sagepub.com/home/top – Journal «Teaching of Psychology». Статті по психодіагностиці. 4. https://journals.sagepub.com/home/pss – Journal «Psychological Science». Статті по психодіагностиці. 5. https://econtent.hogrefe.com/journal/jpa – European Journal of Psychological Assessment. Статті по психодіагностиці.

	<ol style="list-style-type: none"> 6. https://www.journals.elsevier.com/personality-and-individual-differences – Journal «Personality and Individual Differences». Статті по психодіагностиці. 7. https://onlinelibrary.wiley.com/page/journal/14676494/homepage/forauthors.html – Journal of Personality. Статті по психодіагностиці. 8. https://www.apa.org/pubs/journals/pas – Journal «Psychological Assessment». Статті по психодіагностиці. 9. http://nsj.gov.ua/files/1448287570Етичний%20кодекс%20психолога.docx.pdf – Етичний кодекс психолога
--	---